

श्रीशङ्कराचार्यसंस्कृतविश्वविद्यालयः कालटी

संस्कृत

व्याकरण

विभागः

व्याकरणम् एम् .ए. प्रक्रमः 2019-वत्सरे परिष्कृतः

अध्यापनाध्ययनपरीक्षाणां प्रयोजननिष्ठः सम्प्रदायः

(Outcome based teaching learning and evaluation-2019)

॥ पाठ्यविषयपुस्तिका ॥

सङ्कल्पः

श्रीशङ्कराचार्यसंस्कृतविश्वविद्यालये संस्कृतव्याकरणविभागेन संस्कृतव्याकरणविद्यायाम् आचार्यसम्पत्प्रदः प्रक्रमः पाणिन्युपज्ञस्य व्याकरणतन्त्रस्य सर्वासु दिशासु विज्ञानम् अर्थिने समर्थाय च्छात्राय दद्यामेति सङ्कल्पेन प्रस्तूयते । अष्टाध्याय्यां महाभाष्ये वाक्यपदीये काशिकायां सिद्धान्तकौमुद्यां प्रक्रियासर्वस्वे नागेशसिद्धान्तेषु शाब्दबोधग्रन्थेषु व्याकरणविद्यां प्रति केरळदेशस्य योगदाने व्याकरणशास्त्रीयेतिहासे भाषाशास्त्रीयप्रतिनवसिद्धान्तेषु च यथा पिपठिषूणां विज्ञानं स्यात् तथा विभागस्य विभावनं प्रकाशते । भाषासु संस्कृतभाषायां तस्या व्याकरणे भाषाशास्त्रविचारेषु रममाणानां बुद्धिवैशद्यं बुद्धिवैमल्यं च नितरामुत्पद्यते । येषाञ्च विमला विशदा च बुद्धिः प्रसीदति तदधिष्ठितो देशोप्यस्माकं प्रसन्नो विमलः सम्पन्नतरश्च भविष्यतीति वयं विश्वसिम आशास्महेतमाञ्च ।।

श्रीशङ्कराचार्यसंस्कृतसर्वकलाशालाया एम् ए प्रक्रमाणां सामान्यतः प्रयोजनानि :

1. समीक्षणसामर्थ्यम् :

स्वीयानां चिन्तनानां व्यवहाराणां च विधायकान् अभ्युपगमान् प्रत्यभिज्ञाय समीक्षापूर्वकं क्रियाणां स्वीकरणम् । तत्र च तेषां अभ्युपगमानां साङ्गत्यं विज्ञाय स्वस्य घैषणिक-वैयक्तिक-सांघिकानां धारणानां निर्णयानां च विभिन्नैः वीक्षणैः संशोधनम् ।

2. व्यवहारसामर्थ्यम् :

साक्षाच्च यत्रैश्च आङ्गल-प्रान्तीय-स्वशास्त्रीय-भाषासु स्पष्टतया फलवत्तया च श्रवणवाचनधारणभाषणलेखनेषु क्षमता , शैक्षिकाशयानां पारिभाषिकशब्दानाञ्च गाढज्ञानस्य प्रकाशनञ्च

3. यावज्जीवं स्वाध्यायः :

सामाजिक-प्राविधिक-परिवर्तनानुगुणं स्वाच्छन्द्येन स्वयमध्ययने निरतिः

4. धर्मनिष्ठा :

स्वधर्मे नानाधर्मेषु च सद्भावः, तद्वारा धर्मानुसृतप्रवृत्तिषु निष्ठा ।।

[Program Outcomes (POs) of SSUS for PG Programs

PO1. Critical Thinking: Take informed actions after identifying the assumptions that frame our thinking and actions, checking out the degree to which these assumptions are accurate and valid, and looking at our ideas and decisions (intellectual, organizational, and personal) from different perspectives.

PO2. Communication: Listen, read, comprehend, speak and write clearly and effectively in person and through electronic media in English/regional language/language of the discipline and exhibit sound-domain-knowledge including academic concepts and terminologies.

PO3. Self-directed and Life-long Learning: Engage in independent and lifelong learning in the broadest context of socio-technological changes.

PO4. Ethics: Understand different value systems including one's own, as also the moral dimensions of actions, and accept responsibility for it.]

परिभाषितशब्दसूचिनी

OBTLE - Outcome based teaching learning and evaluation =

अध्यापनाध्ययनपरीक्षाणां प्रयोजननिष्ठः सम्प्रदायः

CL- cognitive level	= धारणाशक्तिस्तरः (धार)
Re- remember	= स्मरति (स्म)
Un - understand	= जानाति (ज्ञा)
Ap - apply	= प्रयोजयति (प्रयो)
An - analyse	= अपग्रन्थाति (अप)
Ev - evaluate	= परीक्षते (परी)
Cr - create	= सृजति (सृज)
KC - knowledge category	= ज्ञानस्य गणविशेषः (ज्ञा.ग)
Fa - factual	= वास्तविकम् (वा)
Co - conceptual	= परिकल्पितम् (परि)
Pr - procedural	= आनुक्रमिकम् (आनु)
Me -Meta cognitive	= अधिधारणम् (अधि)
Program outcome	= प्रक्रमप्रयोजनम्
Program specific outcome	= प्रक्रमविशेषप्रयोजनम्

Course Outcome	= विषयप्रयोजनम्
Program	= प्रक्रमः.
Course	= विषयः.
Semester	= षणमास्यम्.
Internal	= आभ्यन्तरम्
External	= बाह्यम्
Elective	= ऐच्छिकम्
Unit/ module	= प्रथमांशः, द्वितीयांशः, तृतीयांशः, चतुर्थांशः...
Multi-disciplinary	= विज्ञानान्तरीयम्
Credit	= उपलब्धिः.
Weightage	= भारः.
Dissertation	= प्रबन्धः
Assignment	= निर्दिष्टकार्यम्
Seminar presentation	= प्रबन्धप्रस्तुतिः
Mid-term exam	= अवान्तरपरीक्षा
End semester examination	= षणमास्यान्तपरीक्षा

प्रक्रममधिकृत्य :

चत्वारि षणमास्यानि “व्याकरणम् एम् ए”- प्रक्रमे भवन्ति । प्रतिषणमास्यं चत्वारो विषया अध्येतव्याः । प्रतिविषयं चतस्र उपलब्ध्य आभ्यन्तरबाह्यपरीक्षोत्तरणेन साधनीयाः सन्ति । सर्वस्यापि विषयस्य सप्ताहे षड् अध्यापनहोरा भवन्ति । तस्य तस्य विषयस्याध्ययने यानि प्रयोजनानि तानि तत्र तत्र सहैव प्रस्तुतानि ।।

‘एम् ए व्याकरण’- प्रक्रमस्य विशेषतः प्रयोजनानि :

1. प्रौढान् व्याकरणग्रन्थान् अधिगच्छति
2. व्याकरणसिद्धान्तान् समीक्षते
3. निपुणतया शास्त्रान्तरैः संवदते

4. यथायथं शब्दानां निष्पादने कुशलो भवति
5. लोके भाषासौष्ठवेन व्यवहारे धर्मबुद्धिः सञ्जायते
6. अपोद्धारे शक्तिः सिध्यति
7. व्याकरणशास्त्रं प्रति केरळस्य योगदानं जानाति

[Outcomes of Sanskrit Vyakarana Program:

1. Understand higher texts of Sanskrit Vyakarana. (PO 1)
2. Analyze grammatical theories. (PO 1)
3. Efficiently converse with other related disciplines. (PO 2)
4. Generate Sanskrit words easily. (PO 3)
5. Practice ethics in public contacts with right speech. (PO 4)
6. Attain the skill of deconstruction. (PO 3)
7. Know the contribution of Kerala to Sanskrit grammar.(PO1)]

पाठ्यविषयानुक्रमणिका

पुटसंख्या

प्रथमं षण्मास्यम् : विषयः -

1. पि वि वै एम् 10401	प्रक्रियाव्याकरणम् I	11
2. पि वि वै एम् 10402	भर्तृहरिदर्शनम्	13
3. पि वि वै एम् 10403	प्रक्रियाव्याकरणम् II	15
4. आभ्यन्तरमैच्छिकम् I*		

द्वितीयं षण्मास्यम् : विषयः-

1. पि वि वै एस् 10404	व्याकरणमहाभाष्यम् I	17
2. पि वि वै एस् 10405	शाब्दबोधः I	19
3. पि वि वै एस् 10406	प्रक्रियाव्याकरणम् III	21
4. बाह्यमैच्छिकम् I**		

तृतीयं षण्मास्यम् : विषयः -

1. पि वि वै एम् 10407	व्याकरणमहाभाष्यम् II	23
2. पि वि वै एम् 10408	शाब्दबोधः II	25
3. आभ्यन्तरमैच्छिकम् II*		
4. बाह्यमैच्छिकम् II**		

चतुर्थं षण्मास्यम् : विषयः -

1. पि वि वै एस् 10409	शेखरः	27
2. पि वि वै एस् 10410	प्रक्रियाव्याकरणम् IV	29
3. पि वि वै एस् 10411	भाषाशास्त्रविज्ञानम्	31
4. पि वि वै एस् 10412	प्रबन्धप्रस्तुतिः	34

*ऐच्छिकत्वेन विहितं कमपि व्याकरणविषयमधीयीत ।।

**यथाकामं विभागान्तरादेकं विषयमधीयीत ।।

अथ व्याकरणच्छात्राणां विहिता अभ्यन्तरा ऐच्छिकविषयाः

1. पि वि वै एम् / एस् 10413 महाकाव्यानां व्याकरणपरमध्ययनम्	35
2. पि वि वै एम् / एस् 10414 पाणिनीयं वैदिकव्याकरणम्	37
3. पि वि वै एम् / एस् 10415 प्रातिशाख्यपठनम्	39
4. पि वि वै एम् / एस् 10416 नानाशास्त्रेषु शाब्दबोधसिद्धान्ताः	41
5. पि वि वै एम् / एस् 10417 प्राकृतभाषाया व्याकरणं साहित्यञ्च	43
6. पि वि वै एम् / एस् 10418 संस्कृते प्रयुक्तिविज्ञानम्	45
7. पि वि वै एम् / एस् 10419 केरलीयं शास्त्रकाव्यपारम्पर्यम्	47
8. पि वि वै एम् / एस् 10420 सहजभाषाप्रक्रिया पाणिनिव्याकरणं च	49
9. पि वि वै एम् / एस् 10421 संस्कृते आज्ञले च शिक्षाशास्त्रम्	51
10. पि वि वै एम् / एस् 10422 व्यावहारिकसंस्कृतम्	53

अथ विभागान्तरच्छात्राणां विहिता ऐच्छिकविषयाः

1. पि वि वै एम् / एस् 10423 भाषातन्त्रं संसाधनानि च (Language technics and resources)	55
2. पि वि वै एम् / एस् 10424 संस्कृते आज्ञले च भाषाव्यवहारस्य तुलना (Comparative communication in Sanskrit and English)	57
3. पि वि वै एम् / एस् 10425 संस्कृतम् अन्यभारतीयभाषाश्च (Sanskrit and Indian languages)	59
4. पि वि वै एम् / एस् 10426 अनुप्रयुक्तव्याकरणम् (Practical Sanskrit grammar)	61
5. पि वि वै एम् / एस् 10427 संस्कृते पर्यावरणविज्ञानम् (Environmental studies in Sanskrit)	63
6. पि वि वै एम् / एस् 10428 संस्कृतं पातञ्जलयोगशास्त्रञ्च (Sanskrit and Paathanjala-Yogasutraas)	67
7. पि वि वै एम् / एस् 10429 संस्कृतम् आयुर्वेदविज्ञानञ्च (Sanskrit and Ayurvedic studies)	68

परीक्षाप्रणाली

- आभ्यन्तरपरीक्षा : 1. शोधपत्रप्रस्तुति:
 2. वाक्यार्थकरणं, सूत्रादिकण्ठपाठः, व्यासलेखनम् - इत्यादिनिर्दिष्टकार्याणि
 3. अवान्तरपरीक्षालेखनम्

बाह्यपरीक्षा : षाण्मास्यान्ते लेखनपरीक्षा

प्रश्नपत्रस्वरूपम् :

1. पाठ्यविषयाधिष्ठिता एव प्रश्ना भवन्ति
2. पाठ्यविषये छात्राणामवगाहः प्रश्नैः परीक्ष्यते
3. अधीतस्य विषयस्य प्रयोगे छात्रस्य सामर्थ्यं प्रश्नैः परीक्ष्यते
4. चतुर्धा विभक्तस्य पाठ्यविषयस्य चतुर्ष्वपि अंशेषु समानतया परीक्षा विधीयते
5. चतुर्ष्वपि अंशेषु त्रिविधाः प्रश्ना भवन्ति । तत्रायं प्रकारः -

प्रथमांशे प्रश्नाः	2 भारःx1	4 भारःx2	8 भारःx2
द्वितीयांशे प्रश्नाः	2 भारःx2	4 भारःx2	8 भारःx2
तृतीयांशे प्रश्नाः	2 भारःx2	4 भारःx3	8 भारःx1
चतुर्थांशे प्रश्नाः	2 भारःx3	4 भारःx1	8 भारःx1
आहत्य चतुर्षु अंशेषु प्रश्नाः	8	8	6
समाधेयाः प्रश्नाः	5	5	3
आहत्य भाराः = 54	5x2=10 भारः	5x4=20 भारः	3x8=24 भारः

विषयः : पिविवैएम् 10401 - प्रक्रियाव्याकरणम् - I

प्रयोजनानि :

1. अव्ययानां व्याकरणप्रक्रियां विजानाति
2. स्त्रीलिङ्गशब्दानां व्याकरणप्रक्रियां जानाति
3. षण्णां कारकाणामाधारेण विभक्तिप्रयोगं शास्त्रानुसारं विवेचयति
4. उपपदयोगे कथं विभक्तिप्रयोग इति शास्त्रानुसारं जानाति
5. अव्ययीभाव-तत्पुरुष-बहुव्रीहि-द्वन्द्वसमासानां प्रक्रियां जानाति
6. समासभेदान् सप्रमाणं विवेचयति
7. समासाश्रयान् व्याकरणविशेषान् शास्त्ररीत्या विजानाति

विषयविभागः :

प्रथमांशः - सिद्धान्तकौमुद्याम् अव्यय-स्त्रीप्रत्यय-प्रकरणे

द्वितीयांशः - सिद्धान्तकौमुद्यां कारकप्रकरणम्

तृतीयांशः - सिद्धान्तकौमुद्याम् अव्ययीभाव-तत्पुरुष-प्रकरणे

चतुर्थांशः - सिद्धान्तकौमुद्यां बहुव्रीहितः समासाश्रयविधिसमाप्तिं यावत्

अधिकविज्ञानार्थम् अवलोकनीया ग्रन्थाः -

1. सिद्धान्तकौमुद्या बालमनोरमा व्याख्या
2. सिद्धान्तकौमुद्याः तत्वबोधिनी व्याख्या
3. कारकप्रकरणम् -(आर् वासुदेवन् पोट्टि)
4. समासप्रकरणम् - (आर् वासुदेवन् पोट्टि)
5. पदसंस्कारचन्द्रिका - कैकुलङ्कररामवारियर्
6. अध्याध्यायी आङ्गलानुवादः - शिरीषचन्द्रबसु
7. प्रक्रियासर्वस्वम् -नारायणभट्टपादः

	प्रयोजनानि	प्र.प्रयो	प्र.वि.प्रयो.	धार.	ज्ञा.ग.
1	अव्ययानां व्याकरणप्रक्रियां विजानाति	1	6	ज्ञा.	वा.
2	स्त्रीलिङ्गशब्दानां व्याकरणप्रक्रियां जानाति	1	6	ज्ञा.	वा.
3	षण्णां कारकाणामाधारेण विभक्तिप्रयोगं शास्त्रानुसारं विवेचयति	1	2,6	प्रयो.	वा.
4	उपपदयोगे कथं विभक्तिप्रयोग इति शास्त्रानुसारं जानाति	1	2, 6	ज्ञा.	वा.
5	अव्ययीभाव-तत्पुरुष-बहुव्रीहि- द्वन्द्वसमासानां प्रक्रियां जानाति	1	6	ज्ञा.	वा.
6	समासाश्रयान् व्याकरणविशेषान् शास्त्ररीत्या विजानाति	1	6	ज्ञा.	वा.

विषयः : पिविवैएम् 10402 - भर्तृहरिदर्शनम्

प्रयोजनानि :

1. संस्कृतव्याकरणक्षेत्रे भाषाशास्त्रक्षेत्रे च भर्तृहरेः प्राधान्यं जानाति
2. व्याकरणशास्त्रे वाक्यपदीयग्रन्थस्य प्राधान्यमवगच्छति
3. शाब्दिकानां प्रमाणानि अष्टपदार्थी ध्वनिस्फोटतत्त्वं च बुध्यते
4. व्याकरणाध्ययनप्रयोजनं वेदान्तदृष्ट्या गृह्णाति
5. भर्तृहरेः सुभाषितानामध्ययनेन धर्मबोधः तद्वारा सद्बक्तित्वं च सिध्यति
6. सुभाषितश्लोकान् प्रसङ्गानुगुणम् उद्धरति
7. व्याकरणशास्त्रस्य दार्शनिकदृष्टिमधिगच्छति

विषयविभागः

प्रथमांशः - ब्रह्मकाण्डे आदित एकोनसप्तति(69)तमं श्लोकं यावत्

द्वितीयांशः - सप्तति(70)तमश्लोकतः षडुत्तरशत(106)तमश्लोकं यावत्

तृतीयांशः - सप्तोत्तरशत(107)तमश्लोकत आन्तम्

चतुर्थांशः - भर्तृहरिनीतिशतके* पञ्चाशत्(50) सुभाषितानि

* राष्ट्रियसंस्कृतसंस्थानम् मानितविश्वविद्यालयः नवदेहली -इत्यत्र प्रकाशितं

भर्तृहरिनीतिशतकम्(पूर्वार्धम्) इति नामकं पुस्तकम्

अधिकविज्ञानार्थम् अवलोकनीया ग्रन्थाः -

1. वाक्यपदीयम् ब्रह्मकाण्डः, भर्तृहरिनीतिशतकम् (रा.सं.विद्यापीठेन प्रकाशितम्)
2. वाक्यपदीयम् ब्रह्मकाण्डः, अम्बाकर्त्री व्याख्या
3. वाक्यपदीयम् ब्रह्मकाण्डः, हरिवृषभकृता स्वोपज्ञटीका

4. के. ए. सुब्रह्मण्य ऐयर् - वाक्यपदीयम् इंग्लीष् अनुवादः
5. हरिहरपुत्रीयम् - ब्रह्मकाण्डे मलयाळव्याख्यानम् (एं एच् शास्त्रिकळ्)
6. के. राघवन् पिल्ल - ब्रह्मकाण्डम् इंग्लीष् अनुवादः

CO	अध्ययनप्रयोजनानि -	प्र.प्रयो	प्र.वि.प्रयो.	धार.	ज्ञा.ग.
1	व्याकरणक्षेत्रे भाषाशास्त्रक्षेत्रे च भर्तृहरग्रन्थस्य प्राधान्यं जानाति	1,2	3	अप.	परि.
2	शाब्दिकानां प्रमाणानि अष्टपदार्थी ध्वनिस्फोटतत्त्वं च वेत्ति	1	2	ज्ञा.	परि.
4	व्याकरणाध्ययनप्रयोजनं वेदान्तदृष्ट्या गृह्णाति	1	3	ज्ञा.	परि.
6	भर्तृहरिसुभाषिताध्ययनेन धर्मबोधः व्यक्तिशुद्धिश्च सिध्यति	4	5	प्रयो.	वा.
7	सुभाषितश्लोकान् प्रसङ्गेषु प्रयुङ्क्ते		5	स्म.	वा.

विषयः : पिविवैएम् 10403 - प्रक्रियाव्याकरणम् II

प्रयोजनानि :

1. काशिकासम्प्रदायं गृह्णाति
2. कृत्य-निरूपपद-सोपपद-कृत्प्रत्ययान् सप्रक्रियं बुध्यते
3. अनुवृत्तिपद्धतिं प्रत्यक्षतो जानाति
4. उत्तरकृत् - स्त्रीकृत् - अव्ययकृत्- प्रत्ययान् वेत्ति

विषयविभागः

प्रथमांशः - धातोः(3.1.91) सूत्रात् आत्ममाने खश्च (3.2.83) पर्यन्तम् (142सूत्राणि)

द्वितीयांशः - भूते(3.2.84) सूत्रात् उपेयिवाननाश्वाननूचानश्च (3.2.109) पर्यन्तम्,

लटः शतृशानचौ(3.2.124) सूत्रात् मतिबुद्धिपूजार्थेश्च (3.2.188)पर्यन्तम् (89सूत्राणि)

तृतीयांशः - भावे (3.3.18) सूत्रात् आक्रोशे नञ्यनिः(3.3.112)पर्यन्तम् (94 सूत्राणि)

चतुर्थांशः - कृत्यल्युटो बहुलम्(3.3.113) सूत्रात् आतो युच्(3.3.128)पर्यन्तम्,

समानकर्तृकयोः पूर्वकाले(3.4.21)सूत्रात् पर्याप्तिवचनेष्वलमर्थेषु(3.4.66)पर्यन्तम् (60 सूत्राणि)

अवलोकनीया ग्रन्थाः -

1. काशिकायाः पदमञ्जरी नाम व्याख्या
2. काशिकायाः न्यासव्याख्या
3. एस् सि बसुचन्द्र -अष्टाध्यायी इंग्लीष् अनुवादः

4. ऐ सि चाक्को - पाणिनीयप्रद्योतम् (मलयालम्)
5. प्रक्रियाभाष्यम् (मलयालम्) जोण् कुन्नप्पल्लि
6. लघुकाशिका
7. सिद्धान्तकौमुदी पूर्वोत्तरकृदन्तप्रकरणम्
8. प्रक्रियासर्वस्वं कृत्वण्डः

CO	प्रयोजनानि	प्र.प्रयो	प्र.वि.प्रयो.	धार.	ज्ञा.ग.
1	काशिकासम्प्रदायं गृह्णाति	1	1	ज्ञा.	वा.
2	कृत्य- निरुपपद-सोपपद- कृत्प्रत्ययान् सप्रक्रियं बुध्यते	1	6	ज्ञा.	वा.
3	अनुवृत्तिपद्धतिं प्रत्यक्षतो जानाति	1	2,6	ज्ञा.	वा.
4	उत्तरकृत्-स्त्रीकृत्-अव्ययकृत्- प्रत्ययान् वेत्ति	1	2, 6	ज्ञा.	वा.

विषयः : पिविवैएस् 10404 - व्याकरणमहाभाष्यम् I

प्रयोजनानि :

1. महाभाष्यकारस्य विचिन्तनसरणिमवगच्छति
2. संज्ञा-परिभाषा-सूत्राणां प्रवृत्तिप्रकारान् विजानाति
3. सूत्राणां विविधदृष्ट्या व्याख्याने सामर्थ्यमाप्नोति
4. भाष्ये विचारितानां सूत्राणामनुबन्धिसूत्राणाञ्च प्रवृत्तिस्थलानि विवेचयति
5. एकदेशि-सिद्धान्तिभाष्याणां विशकलनेन बुद्धिवैशद्यं सिध्यति

विषयविभागः :

प्रथमांशः - महाभाष्ये तृतीयमाहिकम्

द्वितीयांशः - महाभाष्ये चतुर्थमाहिकम्

तृतीयांशः - पञ्चमाहिके ईदूदेत्सूत्रमारभ्य ईदूतौ च सप्तम्यर्थे

चतुर्थांशः - पञ्चमाहिके दाधाघुसूत्रात् प्रभृति क्तवतूनिष्ठासूत्रं यावत्

अवलोकनीया ग्रन्थाः -

1. कैयटोपाध्यायकृतं प्रदीपव्याख्यानम्
2. नागेशभट्टकृतम् उद्योतव्याख्यानम्
3. महाभाष्यार्थदीपिका (प्रफः कृष्णकुमारः)
4. पुनर्नवा (प्रफः ओ.वत्सला)
5. महाभाष्यहिन्दीव्याख्या (आचार्य-चारुदेवशास्त्री)
6. J.F. Staal - Sanskrit Grammarians
7. India in the time of Pathanjali - BN Puri

CO	प्रयोजनानि	प्र.प्रयो	प्र.वि.प्रयो.	धार.	ज्ञा.ग.
1	महाभाष्यकारस्य विचिन्तनसरणिमवगच्छति	1	1,6	अप. परी.	
2	संज्ञापरिभाषासूत्राणां प्रवृत्तिप्रकारान् विजानाति	1	6	अप.	वा.
3	सूत्राणां विविधदृष्ट्या व्याख्याने सामर्थ्यमाप्नोति	1	2	अप.	वा.
4	विचारितसूत्राणामनुबन्धिसूत्राणाञ्च प्रवृत्तिस्थलानि विवेचयति	1	2	अप.	वा.
5	एकदेशि-सिद्धान्ति-भाष्याणां विशकलनेन बुद्धिवैशद्यं सिध्यति	1	2	अप.	वा.

विषयः : पिविवैएस् 10405 - शाब्दबोधः I

प्रयोजनानि :

1. शाब्दबोधग्रन्थानां परिचयः सिध्यति
2. नागेशभट्टस्य शाब्दबोधक्षेत्रे योगदानं जानाति
3. स्फोटः शक्तिः लक्षणा व्यञ्जना - इति विषयान् विजानाति
4. निपातार्थविषये ज्ञानं सिध्यति
5. शाब्दबोधग्रन्थेषु विचाररीतिमवगच्छति
6. निरुक्तशास्त्रस्य सिद्धान्तान् जानाति

विषयविभागः

प्रथमांशः - परमलघुमञ्जूषायां स्फोटशक्तिनिरूपणम्

द्वितीयांशः - परमलघुमञ्जूषायां लक्षणा-व्यञ्जना-तात्पर्यनिरूपणान्तम्

तृतीयांशः - परमलघुमञ्जूषायां निपातार्थनिरूपणम्

चतुर्थांशः - निरुक्तम् - प्रथमाध्यायः

अवलोकनीया ग्रन्थाः -

1. परमलघुमञ्जूषा - traditional text
2. यास्कनिरुक्तम् -traditional text
3. स्फोटचन्द्रिकासहितभूषणसारः -traditional text
4. स्फोटवादः -नागेशः -traditional text
5. शाब्दबोधमीमांसा -N.S.R.Tatacharya

C O	प्रयोजनानि	प्र.प्रयो	प्र.वि.प्र यो.	धार.	ज्ञा.ग.
1	शाब्दबोधग्रन्थानां परिचयः सिध्यति	1	1	ज्ञा.	वा.
2	नागेशभट्टस्य शाब्दबोधक्षेत्रे योगदानं जानाति	1	2,3	अप.	परि.
3	स्फोटं शक्तिं लक्षणां व्यञ्जनां च विजानाति	1	2	ज्ञा.	परि.
4	निपातार्थविषये ज्ञानं सिध्यति	1	2	ज्ञा.	परि.
5	शाब्दबोधग्रन्थेषु विचारणरीतिमवगच्छति	1	2	अप.	परि.
6	निरुक्तशास्त्रस्य सिद्धान्तान् जानाति	1	3	ज्ञा.	परि.

विषयः : पिविवैएस् 10406 - प्रक्रियाव्याकरणम् III

प्रयोजनानि :

1. व्याकरणक्षेत्रे नारायणभट्टपादस्य योगदानं जानाति
2. तद्धितप्रत्ययानां परिचयः सिध्यति
3. तद्धितविधायकसूत्राणां व्याख्यानरीतिमवगच्छति
4. तद्धितप्रत्ययानामर्थं सम्यक् ज्ञात्वा प्रयोगे निपुणो भवति
5. तद्धितभेदप्रयुक्तान् अर्थभेदान् जानाति

विषयविभागः :

प्रथमांशः - *व्याप्रातिपदिकाद् इत्यारभ्य छन्दोब्राह्मणानि च तद्विषयाणि पर्यन्तम्

द्वितीयांशः - *तदस्मिन्नस्तीति देशे तन्नाम्नि इत्यतः आवसथात् षल् पर्यन्तम्

तृतीयांशः - *प्राग्घिताद्यत् इत्यतः इन्द्रियमिन्द्रलिङ्गसूत्रपर्यन्तम्

चतुर्थांशः - *मतुप्सूत्रात् तद्धितसमाप्तिपर्यन्तम्

ग्रन्थः - *प्रक्रियासर्वस्वम् तद्धितखण्डः (भोजगणसूत्राणि वर्जयित्वा)

अवलोकनीया ग्रन्थाः -

1. सिद्धान्तकौमुदी तद्धितप्रकरणम्
2. सिद्धान्तकौमुद्या बालमनोरमा व्याख्या
3. सिद्धान्तकौमुद्याः तत्त्वबोधिनी व्याख्या
4. पदसंस्कारचन्द्रिका (कैक्कुलङ्कुर रामवारियर्)
5. तद्धितकोशः (मलयालम्, ओ.के.मुन्वि)

CO	प्रयोजनानि	प्र.प्रयो	प्र.वि.प्रयो.	धार.	ज्ञा.ग.
1	व्याकरणक्षेत्रे नारायणभट्टपादस्य योगदानं जानाति	1	1	ज्ञा.	वा.
2	तद्धितप्रत्ययानां परिचयः सिध्यति	1	4	ज्ञा.	वा.
3	तद्धितविधायकसूत्राणां व्याख्यानरीतिमवगच्छति	1	2	अप.	परि.
4	तद्धितप्रत्ययानामर्थं सम्यक् ज्ञात्वा प्रयोगे निपुणो भवति	1,2	4	ज्ञा., प्रयो.	वा.
5	तद्धितभेदप्रयुक्तान् अर्थभेदान् जानाति	1	4	ज्ञा., प्रयो.	वा.

विषयः : पिविवैएस् 10407 - व्याकरणमहाभाष्यम् II

प्रयोजनानि :

1. महाभाष्यकारस्य विचिन्तनसरणिमवगच्छति
2. संज्ञापरिभाषासूत्राणां प्रवृत्तिप्रकारान् विजानाति
3. सूत्राणां विविधदृष्ट्या व्याख्याने सामर्थ्यमाप्नोति
4. स्थानिवद्भाव-प्रत्ययलक्षणयोः सूक्ष्मतया ज्ञानं सिध्यति
5. विचारितसूत्राणां तदनुबन्धिसूत्राणाञ्च प्रवृत्तिस्थलानि विवेचयति
6. एकदेशि-सिद्धान्ति-भाष्याणां विशकलनेन बुद्धिवैशद्यं सिध्यति

विषयविभागः

प्रथमांशः - महाभाष्ये षष्ठाहिकम् (सर्वादीनि सर्वनामानि, न बहुव्रीहौ,

तद्धितश्चासर्वविभक्तिः, कृन्मेजन्तः, शि सर्वनामस्थानम्, न वेति विभाषा)

द्वितीयांशः - सप्तमाहिकम् (इग्यणः सम्प्रसारणम्, आद्यन्तौ टकितौ, मिदचोन्त्यात्परः, षष्ठी

स्थानेयोगा, उरण् रपरः, अलोन्त्यस्य)

तृतीयांशः - अष्टमाहिकम् (स्थानिवदादेशोनल्विधौ, द्विर्वचनेचि)

चतुर्थांशः - नवमाहिकम् (अदर्शनं लोपः, प्रत्ययलोपे प्रत्ययलक्षणम्, अलोन्त्यात् पूर्व उपधा,

स्वं रूपं शब्दस्याशब्दसंज्ञा, अणुदित् सवर्णस्य चाप्रत्ययः, येन विधिस्तदन्तस्य)

अवलोकनीया ग्रन्थाः -

1. कैयटोपाध्यायकृतं प्रदीपनामकं व्याख्यानम्
2. नागेशोपाध्यायकृतम् उद्योतव्याख्यानम्
3. महाभाष्यार्थदीपिका (प्रफः कृष्णकुमारः)
4. पुनर्नवा (प्रफः ओ.वत्सला)
5. महाभाष्यहिन्दीव्याख्या (आचार्य-चारुदेवशास्त्री)

CO	प्रयोजनानि	प्र.प्रयो	प्र.वि.प्रयो.	धार.	ज्ञा.ग.
1	महाभाष्यकारस्य विचिन्तनसरणिमवगच्छति	1	1,2	ज्ञा.	परि.
2	संज्ञापरिभाषासूत्राणां प्रवृत्तिप्रकारान् विजानाति	1	2	ज्ञा.	वा.
3	सूत्राणां विविधदृष्ट्या व्याख्याने सामर्थ्यमाप्नोति	1,2	2,6	अप.	परि.,आनु.
4	स्थानिवद्भाव-प्रत्ययलक्षणयोः सूक्ष्मतया ज्ञानं सिध्यति	1	2	ज्ञा.	वा.
5	विचारितसूत्राणामनुबन्धिसूत्राणाञ्च प्रवृत्तिस्थलानि विवेचयति	1	2	अप.	वा.
6	एकदेशि-सिद्धान्ति-भाष्याणां विशकलनेन बुद्धिवैशद्यं सिध्यति	1	2	अप.	परि.

विषयः : पिविवैएस् 10408 - शाब्दबोधः II

प्रयोजनानि :

1. शाब्दबोधक्षेत्रे भट्टोजिदीक्षितकौण्डभट्टयोः योगदानं जानाति
2. शाब्दबोधविषये विचारसरणिमवगच्छति
3. नैयायिकमीमांसकवैयाकरणसम्मतान् शाब्दबोधप्रकारान् विजानाति
4. नैयायिकानां विचारशैलीं गृह्णाति
5. अभेदबोधविषये विज्ञानं सिध्यति
6. शाब्दबोधाधारेण वाक्यविश्लेषणे सामर्थ्यमवाप्नोति

विषयविभागः :

प्रथमांशः - भूषणसारे धात्वर्थप्रकरणे सप्तमकारिकापर्यन्तम्

द्वितीयांशः - भूषणसारे धात्वर्थप्रकरणे अष्टमकारिकातः चतुर्दशकारिकां यावत्

तृतीयांशः - भूषणसारे धात्वर्थप्रकरणे पञ्चदशकारिकातः एकविंशकारिकां यावत्

चतुर्थांशः - व्युत्पत्तिवादे अभेदविचारः (अलं पल्लवितेन इति यावत्)

अधिकविज्ञानार्थम् अवलोकनीया ग्रन्थाः -

1. भूषणसारः तत्त्वदर्शिनीव्याख्या -traditional text
2. भूषणसारः प्रभाव्याख्यानम् - traditional text
3. भूषणसारस्य दर्पणव्याख्या - traditional text
4. वैयाकरणभूषणसारः नृसिंहप्रिया व्याख्या (प्रफः के.वि. रामकृष्णमाचार्युलु)
5. व्युत्पत्तिवादः - traditional text

CO	प्रयोजनानि	प्र.प्रयो	प्र.वि.प्रयो.	धार.	ज्ञा.ग.
1	शाब्दबोधक्षेत्रे भट्टोजिदीक्षितकौण्डभट्टयोः योगदानं वेत्ति	1	1,2	ज्ञा.	परि.
2	शाब्दबोधविषये विचाररीतिमवगच्छति	1	2	ज्ञा.	परि.
3	नैयायिकमीमांसकवैयाकरणसम्मतान् शाब्दबोधप्रकारान् विजानाति	1	2,3	ज्ञा.	परि.
4	नैयायिकानां विचारशैलीं गृह्णाति	1	2,3	अप.	परि.
5	अभेदबोधविषये विज्ञानं सिध्यति	1	2,3	ज्ञा.	परि.
6	शाब्दबोधाधारेण वाक्यविश्लेषणे सामर्थ्यमवाप्नोति	1	6	प्रयो.	परि.

विषयः : पिविवैएस् 10409 - शेखरग्रन्थः

प्रयोजनानि :

1. व्याकरणशास्त्रे वादग्रन्थानां परिचयः सिध्यति
2. प्रक्रियाव्याकरणक्षेत्रे नागेशभट्टस्य प्राधान्यं जानाति
3. नागेशस्य ग्रन्थशैलीम् अधिगच्छति
4. परिभाषाणां पाणिनीयप्रक्रियायां कथं विनियोग इति जानाति
5. पाणिनीयव्याकरणे परिनिष्ठा सिध्यति

विषयविभागः

प्रथमांशः - लघुशब्देन्दुशेखरे संज्ञाप्रकरणम्

द्वितीयांशः - लघुशब्देन्दुशेखरे परिभाषाप्रकरणम्

तृतीयांशः - परिभाषेन्दुशेखरे व्यपदेशिवदेकस्मिन् इत्यारभ्य सकृद्गतिपरिभाषापर्यन्तम्

चतुर्थांशः - परिभाषेन्दुशेखरे विकरणेभ्य इत्यारभ्य बहिरङ्गपरिभाषासमाप्तिं यावत्

अधिकविज्ञानार्थम् अवलोकनीया ग्रन्थाः -

1. लघुशब्देन्दुशेखरस्य व्याख्यानानि traditional text
2. परिभाषेन्दुशेखरस्य व्याख्यानानि traditional text

CO	अध्ययनप्रयोजनानि -	प्र.प्रयो	प्र.वि.प्रयो.	धार.	ज्ञा.ग.
1	व्याकरणशास्त्रे प्रौढग्रन्थानां परिचयः सिध्यति	1,2	3	अप.	परि.
2	प्रक्रियाव्याकरणक्षेत्रे नागेशभट्टस्य प्राधान्यं जानाति	1	2	ज्ञा.	परि.
3	नागेशस्य ग्रन्थशैलीम् अधिगच्छति	1	2	ज्ञा.	परि.
4	परिभाषाणां पाणिनीयप्रक्रियायां कथं विनियोग इति जानाति	1	3	ज्ञा.	परि.
5	पाणिनीयव्याकरणे परिनिष्ठा सिध्यति	1	2	ज्ञा.	परि.

विषयः : पिविवैएस् 10410 - प्रक्रियाव्याकरणम् III

प्रयोजनानि -

1. भ्वादिगणे परस्मैपदात्मनेपदधातूनां सर्वेषु लकारेषु प्रक्रियां वेत्ति
2. अदादि-जुहोत्यादि-तुदादि-स्वादि-दिवादि-तनादि-क्र्यादि-रुधादि-चुरादिगणे प्रक्रियां जानाति
3. णिच्-सन् - यङ् - यङ्लुक् - यक् - नामधातुप्रकरणानि जानाति
4. भाव-कर्म-कर्मकर्तृ-प्रक्रियां बुध्यते
5. आत्मनेपदपरस्मैपदनियमान् अधिगच्छति
6. लकारार्थविशेषान् विजानाति

विषयविभागः :

प्रथमांशः - भ्वादिप्रकरणे भू-एध-धात्वोः सर्वेषु लकारेषु प्रक्रिया

द्वितीयांशः - अदादिप्रकरणे आद्या दश धातवः, जुहोत्यादिप्रकरणम्

तृतीयांशः - दिवादिगणे आद्यानि दश सूत्राणि, स्वादिगणः, तुदादिगणः,
रुधादिगणः, तनादिगणः, क्र्यादिः चुरादिगणे आद्यानि दश सूत्राणि

चतुर्थांशः - णिच्-सन्-यङ्-नामधातु-आत्मनेपद-परस्मैपद-भावकर्म-
लकारार्थ-प्रकरणेषु आद्यानि दश दश सूत्राणि, यङ्लुक्-कण्वादि-
कर्मकर्तृ-प्रकरणेषु प्रथमोदाहरणस्य प्रक्रिया

अधिकविज्ञानार्थम् अवलोकनीया ग्रन्थाः -

1. सिद्धान्तकौमुदी - traditional text
2. सिद्धान्तकौमुद्या बालमनोरमा व्याख्या - traditional text
3. सिद्धान्तकौमुद्याः तत्वबोधिनी व्याख्या - traditional text
4. प्रक्रियासर्वस्वम् - तिङन्तखण्डः- traditional text

CO	अध्ययनप्रयोजनानि -	प्र.प्रयो	प्र.वि.प्रयो.	धार.	ज्ञा.ग.
1	भ्वादिगणे परस्मैपदात्मनेपदधातूनां लकारेषु प्रक्रियां वेत्ति	1,2	3	अप.	परि.
2	अदादिगणे जुहोत्यादिगणे तुदादिगणे स्वादिगणे दिवादिगणे तनादिगणे ब्रधादिगणे रुधादिगणे चुरादिगणे तिङन्तप्रक्रियां जानाति	1	2	ज्ञा.	परि.
3	णिजन्ते प्रक्रियाविशेषान् जानाति	1	2	ज्ञा.	परि.
4	सन्-यङ्-यङ्लुक्-यक्-नामधातुप्रकरणेषु प्रक्रियाविशेषान् जानाति	1	3	ज्ञा.	परि.
5	भाव-कर्म-कर्मकर्तृ-प्रक्रियां बुध्यते	1	2	ज्ञा.	परि.
6	आत्मनेपदपरस्मैपदनियमान् अधिगच्छति	4	5	प्रयो.	वा.
7	लकारार्थविशेषान् विजानाति		5	स्म.	वा.
8	भ्वादिगणे परस्मैपदात्मनेपदधातूनां लकारेषु प्रक्रियां वेत्ति	1	3	ज्ञा.	परि.

विषयः : पिविवैएस् 10411 - भाषाशास्त्रम्

प्रयोजनानि :

1. भाषाशास्त्रस्य उत्पत्तिं वृद्धिं च पठति
2. लोके विद्यमाना भाषाः, तासां गोत्राणि च परिचिनोति
3. आङ्ग्ल-संस्कृत-मलयालेषु वर्णानाम् उच्चारणविधा अवधारयति
4. वर्णानामुत्पत्तिविषये वैज्ञानिकानि तत्त्वानि बुध्यते
5. पदानां निष्पत्तिप्रकारान् अर्थपरिवर्तनस्य तत्त्वानि च विजानाति
6. आधुनिकान् भाषाशास्त्रसिद्धान्तान् समीक्षते

विषयविभागः :

प्रथमांशः - भाषाशास्त्रस्य उत्पत्तिवृद्धी-भाषाशास्त्रवृद्धौ संस्कृतस्य प्रभावः-

लोकभाषा भारतीयभाषाश्च-भाषाशास्त्रोक्तपरिवर्तनानि

द्वितीयांशः - शिक्षाशास्त्रम्-ध्वनिविज्ञानम्-वर्णाः- संस्कृते आङ्गले च शिक्षाशास्त्रम्-

उच्चारणस्थानानि, उच्चारणप्रक्रिया

तृतीयांशः - रूपविज्ञानम्-रूपाणि-प्रकृतिप्रत्ययविभागः-प्रत्ययाः-पदनिष्पत्तिः-वाक्यविज्ञानम्-

संस्कृताङ्गलयोः- आधुनिकभारतीयभाषासु च वाक्यरचनाः, संस्कृते वाक्यतत्त्वम्

चतुर्थांशः - अर्थविज्ञानम् -विकासः सङ्कोचः अर्थादेशः अन्तर्विज्ञानक्षेत्राणि भाषाशास्त्रे

नवप्रवणताः, लघुपाणिनीयपरिचयः(शिक्षाकाण्डः) प्रतीकविज्ञानम्

अभिधानानभिधानव्यवस्थाविशेषणविशेष्यभावसम्बन्ध -सिद्धान्तः(जिवि तियरि),

लाघवसिद्धान्तः, अधोघटना उपरिघटना च

Additional Reading :

Wenfred P. Lehmann : Historical Linguistics- An Introduction.

Sturtevant E. H : Linguistic Change -An Introduction to Sanskrit

Sapir, Edward : Language

Jespersen, Otto : Language, Its Nature, Development and Origin.

Gleason H.A : An Introduction to Descriptive
Linguistics

Speijer J.S. : Sanskrit Syntax

Ratford A : Transformational Grammar

Greenberg J. : Studies in African Linguistic Classification.

Srimannarayana Murti: An Introduction to Sanskrit Linguistics.

David Crystal : Linguistics,

Ghose B.K : Sanskrit Linguistics

Chomsky, Noam : Knowledge of Language – Its Nature,
Origin and Use.

Uhlenbeck : A Manual of Sanskrit Phonetics

Spencer : Morphology

Allen W.S. : Phonetics in Ancient India

Leonard Bloomfield : Language

Rutledge : Structuralism and Semiotics

Rajendran C. (Ed.) : Aspects of Paninian Semantics

Burrow T : Sanskrit Language

लीलातिलकम् (मणिप्रवालव्याकरणम्), प्रक्रियासागरम् (मुत्कुलम् श्रीधरन् - मलयालं
व्याकरणम्)

CO	अध्ययनप्रयोजनानि -	प्र.प्रयो	प्र.वि.प्रयो.	धार.	ज्ञा.ग.
1	भाषाशास्त्रस्य उत्पत्तिं वृद्धिं च पठति	1,2	3	अप.	परि.
2	नाना भाषाः, तासां गोत्राणि च सामान्येन परिचिनोति	1	2	ज्ञा.	परि.
3	भाषाणां विशेषतः संस्कृते आङ्गले मलयाले च वर्णानां उच्चारणविधा अवधारयति	1	2	ज्ञा.	परि.
4	वर्णानामुत्पत्तिविषये शरीरशास्त्रोक्तसिद्धान्तान् बुध्यते	1	3	ज्ञा.	परि.
5	पदानां निष्पत्तिप्रकारान् अर्थपरिवर्तनसम्बन्धीनि दर्शनानि च वेत्ति	1	2	ज्ञा.	परि.
6	आधुनिकान् भाषाशास्त्रसिद्धान्तान् समीक्षते		5	स्म.	वा.

विषयः : पिविवैएस् 10412 - प्रबन्धप्रस्तुतिः

प्रयोजनम् :

1. अनुसन्धानविधिं जानाति
2. शोधपत्रलेखनविधिं जानाति
3. प्रबन्धोपस्थापनविधिं जानाति
4. आधुनिकानि अनुसन्धानसाधनानि प्रयुङ्क्ते

आभ्यन्तरपरीक्षा-

1. शोधपत्रद्वयमुपस्थापनीयम्
2. निर्दिष्टकार्यम्

बाह्यपरीक्षा - चत्वारिंशदधिकपुटात्मकः शोधप्रबन्धः समर्पणीयः

पिविवैएम् /एस् 10413 : महाकाव्यानि - व्याकरणपरम् अध्ययनम्

प्रयोजनानि :

1. महाकविप्रयोगान् व्याकरणदृष्ट्या अपग्रन्थाति
2. काव्यास्वादने व्याकरणस्योपयोगं साक्षात्करोति
3. विशिष्टे भाषाप्रयोगे प्रावीण्यं लभते
4. अधीतस्य व्याकरणस्य सौष्ठवम् अवाप्नोति
5. काव्यव्याख्यानपद्धतिम् अवगच्छति

विषयविभागः

प्रथमांशः महाकाव्यानां परिचयः - मल्लिनाथव्याख्यानस्य परिचयः

रघुवंशे प्रथमसर्गे आद्या विंशतिः श्लोकाः

द्वितीयांशः कुमारसम्भवम् - प्रथमसर्गे आद्या विंशतिः श्लोकाः

तृतीयांशः किरातार्जुनीयम् - प्रथमसर्गे आद्या विंशतिः श्लोकाः

चतुर्थांशः शिशुपालवधम् - प्रथमसर्गे आद्या दश श्लोकाः

नैषधीयचरितम् - प्रथमसर्गे आद्या दश श्लोकाः

अधिकविज्ञानार्थम् अवलोकनीया ग्रन्थाः -

1. रघुवंशम् - मल्लिनाथव्याख्या
2. कुमारसम्भवम् - मल्लिनाथव्याख्या
3. किरातार्जुनीयम् - मल्लिनाथव्याख्या
4. शिशुपालवधम् - मल्लिनाथव्याख्या
5. नैषधीयचरितम् - मल्लिनाथव्याख्या
6. सिद्धान्तकौमुदी
7. प्रक्रियासर्वस्वम्

	प्रयोजनानि	प्र.प्रयो	प्र.वि.प्रयो.	धार.	ज्ञा.ग.
1	महाकविप्रयोगान् व्याकरणदृष्ट्या अपग्रन्थाति	1	3	अप.	वा.
2	काव्यास्वादने व्याकरणस्योपयोगं साक्षात्करोति	1,3	3	अप.	वा.
3	विशिष्टे भाषाप्रयोगे प्रावीण्यं लभते	2,3	5	प्रयो.	वा.
4	अधीतस्य व्याकरणस्य सौष्ठवम् अवाप्नोति	1	6	ज्ञा.	परि.
6	काव्यव्याख्यानपद्धतिम् अवगच्छति	1	3	ज्ञा.	परि.

पिविवैएम् /एस् 10414 : पाणिनीयं वैदिकव्याकरणम्

प्रयोजनानि :

- 1 छान्दसविधीन् इतरविधिभिः सह तुलयति
- 2 वैदिकीं भाषां जानाति
- 3 वैदिकप्रयोगान् अपग्रह्णाति
- 4 वैदिकप्रयोगेषु असाधुत्वशङ्काम् उज्झति
- 5 वैदिकलौकिकप्रयोगाणां तारतम्यं करोति

विषयविभागः

प्रथमांशः - अष्टाध्याय्यां प्रथमद्वितीयाध्याययोः छान्दससूत्राणि

द्वितीयांशः - तृतीयचतुर्थाध्याययोः छान्दससूत्राणि

तृतीयांशः - पञ्चमषष्ठाध्याययोः छान्दससूत्राणि

चतुर्थांशः - सप्तमाष्टमाध्याययोः छान्दससूत्राणि

अवलोकनीया ग्रन्थः -

1. वैयाकरणसिद्धान्तकौमुद्या वैदिकप्रक्रियाप्रकरणम्
2. शिवकुमारस्वामी एम् -Vedic Grammar
3. मनोराम ए सहाय -पाणिनि का वैदिक व्याकरण
4. प्रक्रियासर्वस्वे छान्दसखण्डः

	प्रयोजनानि	प्र.प्रयो	प्र.वि.प्रयो.	धार.	ज्ञा.ग.
1	छान्दसविधीन् इतरविधिभिः सह तुलयति	1	2	अप.	वा.
2	वैदिकीं भाषां जानाति	1	2	ज्ञा.	वा.
3	वैदिकप्रयोगान् अपग्रन्थाति	1	6	अप.	वा.
4	वैदिकप्रयोगेषु असाधुत्वशङ्काम् उज्झति	1	2	अप.	वा.
5	वैदिकलौकिकप्रयोगाणां तारतम्यं करोति	1	2	अप.	वा.

पिविवैएम् / एस् 10415 : प्रातिशाख्यपठनम्

प्रयोजनानि :

- 1 प्रातिशाख्यसाहित्यमधिकृत्य जानाति
- 2 ऋग्वेदप्रातिशाख्यस्य इतरप्रातिशाख्यापेक्षया वैशिष्ट्यं जानाति
- 3 प्रातिशाख्यानां प्रतिपाद्यमवगच्छति
- 4 लौकिकसन्धिं वैदिकसन्धिं च तुल्यति
- 5 पाणिनीयसंहितासूत्राणि प्रातिशाख्यवचनाधारेण समीक्षते

विषयविभागः

प्रथमांशः - प्रातिशाख्यान्यधिकृत्य सामान्येन अध्ययनम्,

प्रातिशाख्यस्य व्याकरणशास्त्रेण तुलना

द्वितीयांशः - ऋग्वेदप्रातिशाख्ये प्रथमपटलम्

तृतीयांशः - ऋग्वेदप्रातिशाख्ये द्वितीयपटलम्

चतुर्थांशः - ऋग्वेदप्रातिशाख्ये तृतीयपटलम्

अवलोकनीया ग्रन्थः -

1. ऋग्वेदप्रातिशाख्यम्
2. शुक्लयजुर्वेदप्रातिशाख्यम्
3. अथर्ववेदप्रातिशाख्यम्
4. ऋक्तन्त्रम्

	प्रयोजनानि	प्र.प्रयो	प्र.वि.प्रयो.	धार.	ज्ञा.ग.
1	प्रातिशाख्यसाहित्यमधिकृत्य जानाति	1	1	ज्ञा.	वा.
2	ऋग्वेदप्रातिशाख्यस्य इतरप्रातिशाख्यापेक्षया वैशिष्ट्यं जानाति	1	3	ज्ञा.	वा.
3	प्रातिशाख्यानां प्रतिपाद्यमवगच्छति	1	2	ज्ञा.	वा.
4	लौकिकसन्धिं वैदिकसन्धिं च तुल्यति	1	2	अप.	वा.
5	पाणिनीयसंहितासूत्राणि प्रातिशाख्यवचनाधारेण समीक्षते	1	2	अप.	वा.

पिविवैएम् / एस् 10416 - नानाशास्त्रेषु शाब्दबोधसिद्धान्ताः

प्रयोजनानि

- 1 न्यायशास्त्रानुसृतं शाब्दबोधप्रकारं जानाति
- 2 मीमांसाशास्त्रसम्मतं शाब्दबोधं जानाति
- 3 वैयाकरणशाब्दबोधसिद्धान्तैः सह न्यायमीमांसोक्तशाब्दबोधसिद्धान्तान् विवेचयति
- 4 भारतीयानां शाब्दबोधसिद्धान्तानां सामान्यपरिचयं सम्पादयति
- 5 न्यायरीत्या वाक्यार्थं विश्लेषयति
- 6 मीमांसारीत्या वाक्यार्थं विश्लेषयति
- 7 नानाशास्त्रसंवादेन वाक्यार्थान् समीक्षते

विषयविभागः

प्रथमांशः न्यायसिद्धान्ताः, शब्दः, पदम्, शक्तिः, वाक्यम्, संसर्गमर्यादा, आकांक्षा, योग्यता, आसक्तिः, विशेषणविशेष्यभावः, अभेदसम्बन्धः, भेदसम्बन्धः, प्रथमान्तार्थमुख्यविशेष्यकः शाब्दबोधः, देवदत्तः ओदनं पचतीत्यत्र शाब्दबोधः, पश्य मृगो धावति, वेदाः प्रमाणम् त्रयः समुदिता हेतुः इत्यादौ विशेषः

द्वितीयांशः आख्यातार्थ-धात्वर्थविषये मीमांसासिद्धान्तः, शाब्दी भावना, आर्थी भावना, देवदत्तः पचतीत्यत्र भावनामुख्यविशेष्यकः शाब्दबोधः

तृतीयांशः व्याकरणसिद्धान्ताः -धातुलक्षणम्, धात्वर्थः, तिङर्थः, सकर्मकधातुः, अकर्मकधातुः, कर्तृलक्षणम्, कर्मणः वैविध्यम् - निर्वर्त्य विकार्यं प्राप्यम्, देवदत्तः ओदनं पचतीत्यत्र शाब्दबोधः, देवदत्तेन ओदनः पच्यते, पचति भवति

चतुर्थांशः व्याकरणशास्त्रानुसारं वाक्यलक्षणम्, शक्तिः, लक्षणा, व्याञ्जना

अधिकविज्ञानार्थमवलोकनीया ग्रन्थाः -

1. न्यायशास्त्रप्रवेशिका (टि. आर्यादेवी),
2. तर्कसंग्रहः,
3. न्यायसिद्धान्तमुक्तावली,
4. अर्थसंग्रहः,
5. परमलघुमञ्जूषा,
6. भूषणसारः ,
7. शाब्दबोधमीमांसा (एन् एस् आर् ताताचार्य)

1	न्यायशास्त्रानुसृतं शाब्दबोधप्रकारं जानाति	1	3	ज्ञा.	परि.
2	मीमांसाशास्त्रसम्मतं शाब्दबोधं जानाति	1	3	ज्ञा.	परि.
3	व्याकरणशास्त्रोक्तशाब्दबोधसिद्धान्तैः सह न्यायमीमांसोक्तशाब्दबोधसिद्धान्तान् विवेचयति	1	2,3,6	अप.	परि.
4	शाब्दबोधसिद्धान्तानां सामान्यपरिचयं सम्पादयति	1	2,3	ज्ञा.	परि.
5	न्यायरीत्या वाक्यार्थं विश्लेषयति	1	3	अप.	परि.
6	मीमांसारीत्या वाक्यार्थं विश्लेषयति	1	3	अप.	परि.
7	नानाशास्त्रसंवादेन वाक्यार्थान् समीक्षते	1	3	अप.	परि.

पिविवैएम् / एस् 10417 - प्राकृतभाषाया व्याकरणं साहित्यञ्च

प्रयोजनानि

1. प्राकृतसाहित्यं व्याकरणग्रन्थांश्च परिचिनोति
2. प्राकृतसंस्कृत-व्याकरणे विवेचयति
3. प्राकृतभाषामवगच्छति
4. विविधप्राकृतभाषा विवेचयति
5. प्राकृतव्याकरणं वेत्ति
6. रूपकेषु प्राकृतभाषाप्रयोगवैचित्र्यं विवेचयति
7. प्राकृतव्याकरणाचार्यान् अधिकृत्य जानाति

विषयविभागः

प्रथमांशः - प्राकृतसाहित्य-व्याकरण-परिचयः

द्वितीयांशः- कर्पूरमञ्जरी (जवनिकान्तरं 1)

तृतीयांशः - प्राकृतप्रकाशः -परिच्छेदः 1

चतुर्थांशः - प्राकृतप्रकाशः -परिच्छेदः 2

ग्रन्थः - वररुचिप्रणीतः प्राकृतप्रकाशः, कर्पूरमञ्जरी

अवलोकनीया ग्रन्थाः -

प्राकृतव्याकरणम् - सलिला नायक अञ्जली

प्राकृतलक्षणम् - चण्डः

हैमशब्दानुशासनम् - अध्यायः 8

अभिनवप्राकृतप्रकाशः - नेमिचन्द्रशास्त्री

Introduction to Prakrt- Alfred C Woodner, Published by Vty of

Punjab, Lahore, 1917

Co	प्रयोजनानि	प्र.प्रयो	प्र.वि.प्रयो.	धार.	ज्ञा.ग.
1	प्राकृतसाहित्यं व्याकरणग्रन्थांश्च परिचिनोति	1	3	ज्ञा.	परि.
2	प्राकृतसंस्कृत-व्याकरणे विवेचयति	1	3	ज्ञा.	वा.
3	प्राकृतभाषामवगच्छति	1	2,3	अप.	वा.
4	विविधप्राकृतभाषा विवेचयति	1,2	3	ज्ञा.	वा.
5	प्राकृतव्याकरणं वेत्ति	1	3	अप.	वा.
6	रूपकेषु प्राकृतभाषाप्रयोगवैचित्र्यं विवेचयति	1	3	ज्ञा.	वा.
8	प्राकृतव्याकरणाचार्यान् अधिकृत्य जानाति	1	3	अप.	वा.

पिविवैएम् / एस् 10418 : संस्कृते प्रयुक्तिविज्ञानम्

(Technical literature in Sanskrit)

प्रयोजनानि :

1. भारतीयप्राचीनविज्ञानं सामान्येन जानाति
2. संस्कृतवाङ्मये पर्यावरणविज्ञानं विवेचयति
3. भारतीयं स्वास्थ्यविज्ञानं सामान्येन परिचिनोति
4. भारतीयं शुचित्वविज्ञानं आर्जयति
5. रोगनिदानं रोगप्रतीकारं च सामान्यतया अवगच्छति
6. नगरसंविधाने भारतीयविज्ञानं जानाति

विषयविभागः

प्रथमांशः प्राचीनभारतीयविज्ञानस्य इतिहासः

द्वितीयांशः पर्यावरणविचारः संस्कृते

तृतीयांशः अष्टांगहृदयाधारेण आयुर्वेदविचारः

चतुर्थांशः बृहत्संहिताधारेण वास्तुविद्या

अवलोकनीया ग्रन्थाः - अष्टाङ्गहृदयम्, बृहत्संहिता

एम् रामचन्द्रभट्टः (सम्पादकः) - बृहत्संहिता

डि.पि.चतोपाध्यायः - History of Science and Ecology in Ancient India

उमादेवी वि के - Science in Sanskrit

Seal B.N. - Positive Science of Ancient India

एस् वेङ्कटसुब्रह्मण्य ऐयर् (सम्पादकः) - Technical Literature in Sanskrit

के टि पाण्डुरङ्गी - Ecology in पुराणाः

डा.एन् वि पि उणित्तिरि (सम्पादकः) - Indian scientific tradition

डा.पि.सि.मुरलीमाधवन् (सम्पादकः) - Sanskrit in Technological Age

डा.एन् वि कृष्णन् कुट्टिवारियर् - आयुर्वेदत्तिन्टे चरित्रम्

Martha Vennucci - Ecological Reading in ऋग्वेदः

D.M Bose, S.N. Sen - A Concise History of Science in India

O.P. Jaggi - History of Science and Technology in India

	अध्ययनप्रयोजनानि	प्र.प्रयो	प्र.वि.प्रयो.	धार.	ज्ञा.ग.
1	भारतीयप्राचीनविज्ञानं सामान्येन जानाति	1	3	ज्ञा.	परि.
2	संस्कृतवाङ्मये पर्यावरणविज्ञानं विवेचयति	1	3	ज्ञा.	परि.
3	भारतीयं स्वास्थ्यविज्ञानं सामान्येन परिचिनोति	1	3	ज्ञा.	परि.
4	भारतीयं शुचित्वविज्ञानं आर्जयति	1	3	ज्ञा.	परि.
5	रोगनिदानं रोगप्रतीकारं च सामान्यतया अवगच्छति	1	3	ज्ञा.	परि.
6	नगरसंविधाने भारतीयविज्ञानं जानाति	1	3	ज्ञा.	परि.

പിവിവൈഎം /എസ് 10419 : കേരളീയം ശാസ്ത്രകാവ്യപാരമ്പര്യം

പ്രയോജനാനി :

1. ശാസ്ത്രകാവ്യാനുധികൃത്യം ജാനാതി
2. കേരളസ്യ ശാസ്ത്രകാവ്യക്ഷേത്രേ യോഗദാനം ജാനാതി
3. കേരളീയാൻ ശാസ്ത്രകാവ്യകാരാനുധികൃത്യം ജാനാതി
4. സൂരൂപരാഘവേ വ്യാകരണോദാഹരണാനി പരിശീലയതി

വിഷയവിഭാഗം:

പ്രഥമാംശം: ശാസ്ത്രകാവ്യേതിഹാസം: (ശാസ്ത്രകാവ്യാനി, കേരളീയശാസ്ത്രകാവ്യാനി, ശാസ്ത്രകാവ്യകാരണാം പരിചയം:)

ദ്വിതീയാംശം: സൂരൂപരാഘവേ പ്രഥമസർഗ്ഗം:

തൃതീയാംശം: സൂരൂപരാഘവേ ദ്വിതീയസർഗ്ഗം:

ചതുർത്ഥാംശം: സൂരൂപരാഘവേ തൃതീയസർഗ്ഗം:

ഗ്രന്ഥം: - സൂരൂപരാഘവം

അവലോകനീയാ ഗ്രന്ഥാ: -

1. കേരളസാഹിത്യചരിത്രം-ഉള്ളൂർ എസ് പരമേശ്വര അയ്യർ,

കേരളസർവ്വകലാശാല, 1990

2. കേരളീയസംസ്കൃതസാഹിത്യചരിത്രം, വടക്കുംകൂർ രാജരാജവർമ്മ,

ശ്രീശങ്കരാചാര്യസംസ്കൃതസർവ്വകലാശാല, കാലടി, 1997

3. ഉത്സവം: സുധിയാമലം - ഡാ. എൻ. കെ. സുന്ദരേശ്വരൻ, കലിക്കട്ട് വിശ്വവിദ്യാലപ്രകാശനവിഭാഗം: 2017

4. The contribution of Kerala to Sanskrit literature, Dr.K.Kunjunniraja,

University of Madras , 1980

	प्रयोजनानि	प्र.प्रयो	प्र.वि.प्रयो.	धार.	ज्ञा.ग.
1	शास्त्रकाव्यान्यधिकृत्य जानाति	1	3	ज्ञा.	वा.
2	केरलस्य शास्त्रकाव्यक्षेत्रे योगदानं जानाति	1	3,7	ज्ञा.	वा.
3	केरलीयान् शास्त्रकाव्यकारानधिकृत्य जानाति	1	7	ज्ञा.	वा.
4	सुरूपराघवे व्याकरणोदाहरणानि परिशीलयति	1	3,4,7	प्रयो.	वा.

पिविवैम् / एस् 10420 : सहजभाषाप्रक्रिया पाणिनिव्याकरणं च
(NLP and Paniniyan Grammar)

प्रयोजनानि :

1. Understand NLP and information technology.
2. Understand innovative fields of Sanskrit.
3. Use digital sources.
4. Make Computational analysis of अष्टाध्यायी.
5. Apply the concept of parsing.
6. Interpret the analytic and synthetic concept of अष्टाध्यायी
7. Generate words in Sanskrit.

विषयविभागः

प्रथमांशः *Definition of NLP, studies on NLP, NLP study centres in India and abroad, Tools for language processing.*

द्वितीयांशः *Textual analysis of: Sanskrit and computational linguistics (अक्षरभारती and Amba Kulkarni) Sanskrit studies (Kapil Kapoor). Dimensions of Panini Grammar (Kapil Kapoor)*

तृतीयांशः *Types of Panini sutras, Applications of sutras, Techniques of अष्टाध्यायी.*

चतुर्थांशः *Concept of अष्टाध्यायी and computer Program - A comparative study, Introduction of Sanskrit packages, Tools and apps.*

co	outcome	प्र.प्रयो	प्र.वि.प्र यो.	धार.	ज्ञा.ग.
1	Understand NLP and information technology	1	3	ज्ञा.	परि.
2	Understand innovative fields of Sanskrit.	1	3	ज्ञा.	परि.
3	Use digital sources.	1,2	3	प्रयो.	वा.
4	Make Computational analysis of अष्टाध्यायी.	1	3	अप.	परि.
5	Apply the concept of parsing.	1	3	प्रयो.	परि.
6	Interpret the analytic and synthetic concept of अष्टाध्यायी	1	3	अप.	परि.
7	Generate words in Sanskrit.				

अवलोकनीया ग्रन्थाः -

प्रमाणनिरूपणग्रामाण्यम् (cif)

Sanskrit Computational Linguistics -Amba Kulkarni & Gerard

Huet Springer -Germany

HCU/JNU e sources

Structure of Astadhyayi -I.S.Pawate

पिविवैएम् / एस् 10421 - आङ्गलसंस्कृतयोः शिक्षाशास्त्रम् - तुलनात्मकमध्ययनम्

प्रयोजनानि :

Understand Phonetics in Sanskrit and English.

Understand Vedic accent system

Get introduced in पाणिनीयशिक्षा and नारदीयशिक्षा

Know phonetic transcription

Critically analyze western and Sanskrit phonetics

विषयविभागः :

प्रथमांशः *An Introduction to the Phonetics in Sanskrit and English, The vowels and the Consonants of Sanskrit and English, Word accent, Phonetic accent, Accent and Rhythm in connection speech, salient features of accent – उदात्तः अनुदात्तः स्वरितः - Position of accent, marking accent.*

द्वितीयांशः *Sanskrit Phonetics with special reference to पाणिनीयशिक्षा and नारदीयशिक्षा*

तृतीयांशः *English Phonetics, Phonetic Transcription*

चतुर्थांशः *Critical Analysis of Phonetics*

अधिकविज्ञानार्था ग्रन्थाः -

डा.सुखेश्वर झा - Paninian System of Accent

टि. बालसुब्रह्मण्यम् -A Critical Study of Sanskrit Phonetics

Allen V.S. -Phonetics in Ancient India

बालसुब्रह्मण्यम् - A Textbook of English Phonetics for Indian Students

रामप्रसादत्रिपाठी - शिक्षासङ्ग्रहः

	outcome	प्र.प्रयो	प्र.वि.प्रयो.	धार.	ज्ञा.ग.
1	Understand Phonetics in Sanskrit and English.	1	3	ज्ञा.	वा.
2	Understand Vedic accent system	1	3	ज्ञा.	वा.
3	Get introduced in पाणिनीयशिक्षा and नारदीयशिक्षा	1	3	ज्ञा.	वा.
4	Know phonetic transcription	1	3	ज्ञा.	वा.
5	Critically analyze western and Sanskrit phonetics	1	3	अप.	वा.

पिविवैएम् /एस् 10422 : व्यावहारिकसंस्कृतम्

प्रयोजनानि :

1. आशयसंवहने प्रावीण्यं लभते
2. संस्कृतभाषाया भाषणे लेखने च नवीनोपायान् अधिगच्छति
3. दैनिकव्यवहारे संस्कृतस्य विविधान् प्रयोगविशेषान् जानाति
4. पठनश्रवणभाषणवाचनकौशलानि अवाप्नोति।

विषयविभागः

प्रथमांशः - भाषास्वभावः - संवहनभाषायाः स्वभावाः- भाषानैपुण्यानि- संस्कृतभाषाव्यवहारकौशल
वर्धनोपायाः

द्वितीयांशः - त्रिषु कालेषु लघुवाक्यरचना- प्रमुखक्रियापदानि - विभक्तिरूपाणि - प्राचुर्येण प्रयुक्तानि
पदानि - अव्ययानि

तृतीयांशः - नामानि - नामविशेषणानि - निपाताः

चतुर्थांशः - प्रकरणविशेषेषु भाषाव्यवहारः - संख्या-दिनाङ्क-समय-मास-वत्सर-वाचकाः शब्दाः

अधिकविज्ञानार्था ग्रन्थाः -

एच् नागेन्द्रः	- Functional Sanskrit
सदानन्ददीक्षितः	- Sanskrit as a Modern Language
संस्कृतभारती	- लघुशब्दकोशः
जनार्दनहेगडे	- सम्भषणसोपानम्
डा.शिवप्रसादगुप्तः	- अनुवादचन्द्रिका
U.S.Bist	- Concept of Language

	प्रयोजनानि	प्र.प्रयो	प्र.वि.प्रयो.	धार.	ज्ञा.ग.
1	आशयसंवहने प्रावीण्यं लभते	2	5	ज्ञा.	वा.
2	संस्कृतस्य भाषणे लेखने च नवीनोपायान् अधिगच्छति	2	5	प्रयो.	वा.
3	दैनिकव्यवहारे संस्कृतस्य विविधान् प्रयोगविशेषान् जानाति	2	5	ज्ञा.	वा.
4	भाषायाः पठनश्रवणभाषणवाचनकौशलानि अवाप्नोति।	2	5	प्रयो.	वा.

पिविवैएम् /एस् 10423 भाषातन्त्रं संसाधनानि च

(Language technology and resources)

प्रयोजनानि :

1. भाषाशास्त्रे संस्कृतवाङ्मये च ज्ञानं लभते
2. आधुनिकं सम्बद्धं विज्ञानमवाप्नोति
3. साङ्गणिकस्रोतसां प्रयोगे क्षमतामधिगच्छति
4. साङ्गणिकाकरविधाने सामर्थ्यं सम्पादयति
5. प्राचीनविज्ञानं संरक्षितुम् उत्सहते

विषयविभागः

प्रथमांशः भाषासाधनानां प्राधान्यं उपयोगश्च - भाषासंसाधनानि - लिपिः Unicode- Asc- II- sell

द्वितीयांशः लिप्यन्तरीकरणम् - भारतीयभाषाणां लिप्यन्तरकरणम् - अन्तर्जालीय-लिप्यन्तरीकरण-
सामग्र्यः - WX- alphabets Itrans, velthus. Kyoto, flarvard, SLPI,
Unicode, देवनागरी Unicode Roman Diacritics Transliteration Indian
language transliteration On- line transliteration tools WX-
alphabets Itrans, velthus. Kyoto, flarvard SLPI, Unicode, देवनागरी
Unicode Roman Diacritics

तृतीयांशः Introduction to on -line Resources of Sanskrit E dictionaries,
word- net (Sanskrit/ Hindi/ English) Spell checker संसाधिनी
(developed by HCU)सन्धि-splitter, jointer, कारक-analyser.

चतुर्थांशः Corpora- digital Library of India, Wikipedia, Sanskrit documents,
sans Library.

	प्रयोजनानि	प्र.प्रयो	प्र.वि.प्रयो.	धार.	ज्ञा.ग.
1	भाषाशास्त्रे संस्कृतवाङ्मये च ज्ञानं लभते	1	3	ज्ञा.	परि.
2	साङ्गणिकस्रोतसां प्रयोगे क्षमतां अधिगच्छति	1,2	3	प्रयो.	परि.
3	साङ्गणिकाकरविधाने सामर्थ्यं सम्पादयति	1	3	अप.	परि.
4	प्राचीनविज्ञानं संरक्षितुम् उत्सहते	1	3	प्रयो.	परि.

Additional Reading :

HCU/JNU sources

NLP- A Paniniyan perspective, Vineet Chaitanya and Rajeev

Sanga Akshar Bharathy

Prentice- Hall of India- New Delhi.

पिविवैएम् / एस् 10424 - आङ्गलेन संस्कृतेन च व्यवहारे तुलना

प्रयोजनानि -

1. आङ्गल-संस्कृत-वाक्यघटनां जानाति
2. संस्कृतादाङ्गलेयं प्रति अनुवादं करोति
3. आङ्गलयात् संस्कृतं प्रति च अनुवादं करोति
4. आङ्गल-संस्कृतयोरनुप्रयुक्तव्याकरणं जानाति

विषयविभागः

प्रथमांशः नामानि नामविशेषणानि सर्वनामानि क्रियापदीनि क्रियाविशेषणानि

प्रिप्योसिषन्स् वचनम् लिङ्गम् विभक्तयः

द्वितीयांशः *Sentence – simple, assertive, interrogative, imperative, exclamatory. Complex – noun clause, adjective clause, adverbial clause. Compound – additive, alternative, adversative, SOV-SVO types of sentences, Karaka, active voice and passive voice*

तृतीयांशः *अनुवादः संस्कृतं प्रति, आङ्गलं प्रति शतकत्रयात् चितानि 25 सुभाषितानि*

चतुर्थांशः *शिक्षाशास्त्रम् उच्चारणावयवाः स्वरा व्यञ्जनानि च आङ्गले संस्कृते च - पदम् वाक्यम्*

स्वरविन्यासः

अवलोकनीया ग्रन्थाः -

Roadney Huddleston - English Grammar an outline

Max Morenburgh - Douring Grammar

Balasubrahmanniam - A Textbook of English Phonetics for Indian Students

Dr. Sukheshwarjha - Paninian system of accent

Ronalds Carter, David Nunan (Ed.) - Teaching English to speakers of other languages

Michael Meacrth - English Vocabulary in use

A.K.Panicol - Communicative language teaching in English

R.N.Aralikatty - Spoken Sanskrit in India

	प्रयोजनानि	प्र.प्रयो	प्र.वि.प्रयो.	धार.	ज्ञा.ग.
1	आङ्गल-संस्कृत-वाक्यघटनां जानाति	1,2	3	ज्ञा.	वा.
2	संस्कृतादाङ्गलेयं प्रति अनुवादं करोति	2	3	प्रयो.	वा.
3	आङ्गलयात् संस्कृतं प्रति च अनुवादं करोति	2	3	प्रयो.	वा.
4	आङ्गल-संस्कृतयोरनुप्रयुक्तव्याकरणं जानाति	1	3	ज्ञा.	वा.

पिविवैएम् /एस् 10425 - संस्कृतव्याकरणं भारतीयभाषाश्च

प्रयोजनानि -

1. प्रादेशिकभाषाणां वाक्यघटना निर्णयति
2. प्रादेशिकभाषासु संस्कृतव्याकरणप्रभावं निर्णयति
3. प्रादेशिकभाषायाः सन्धिसमासकारकादि गृह्णाति
4. विविधभाषाणां तारतम्ये सामर्थ्यं सम्पादयति

विषयविभागः

- प्रथमांशः *संस्कृतव्याकरणं प्रति प्रवेशिका*
- द्वितीयांशः *हिन्दीमलयालयोः व्याकरणघटना*
- तृतीयांशः *भाषाणां वाक्यविश्लेषणं*
- चतुर्थांशः *भाषाणां पदविश्लेषणम्*

Additional Reading

Sahitya Academy	- Origin and Development of Indian Languages
Dr. V Raghavan	- Sanskrit
भोलानाथ तिवारि	- हिन्दीव्याकरण
भोलानाथ तिवारि	- हिन्दीभाषा की संरचना
Dr. Irachjs	- Sanskrit Syntax
W.D. Witney	- History of Sanskrit Grammar
भट्टोजीदीक्षिताः	- वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी

		प्र.प्रयो	प्र.वि.प्रयो.	धार.	ज्ञा.ग.
1	प्रादेशिकभाषाणां वाक्यघटना निर्णयति	1	6	अप.	वा.
2	प्रादेशिकभाषासु संस्कृतव्याकरणप्रभावं निर्णयति	1	6	अप.	वा.
3	प्रादेशिकभाषायाः सन्धिसमासकारकादि गृह्णाति	1	6	ज्ञा.	वा.
4	विविधभाषाणां तारतम्ये सामर्थ्यं सम्पादयति	1	6	अप.	वा.

पिविवैएम् / एस् 10426 - अनुप्रयुक्तसंस्कृतव्याकरणम्

प्रयोजनानि -

1. संस्कृतभाषायाः सामान्यनियमान् अवगच्छति
2. संस्कृतस्य अनुप्रयुक्तव्याकरणं जानाति
3. संस्कृतभाषाप्रयोगसामर्थ्यं सम्पादयति
4. संस्कृतभाषायाः वाक्यघटनां जानाति
5. पठनलेखनभाषणवाचन सामर्थ्यम् आर्जयति

विषयविभागः

प्रथमांशः - भाषा व्याकरणम् - नवीना दृष्टिः, बहुविधानि व्याकरणानि, स्वराः व्यञ्जनानि

स्थानानि प्रयत्नाः स्वरसन्धिः व्यञ्जनसन्धिः विसर्गसन्धिः

द्वितीयांशः - कारकाणि विभक्तयः, राम वन शब्दयोः विभक्त्यन्तरूपाणि

तृतीयांशः - समासाः, कतिविधः, उदाहरणानि, तद्धिताः - उदाहरणानि, अपत्य-गोत्र-तद्धिताः,

मतुप्

चतुर्थांशः - कालाः प्रकाराः - दश लकाराः, कर्तारि कर्मणि प्रयोगाः

अधिकज्ञानार्थां ग्रन्थाः -

Benfey, Theoder - Practical Grammar of the Sanskrit Language

David Crystal - The Cambridge Encyclopedia of Language

Fr. Kunnapally - प्रक्रियाभाष्यम्

कैक्कुळडुर वारियर् - पदसंस्कारचन्द्रिका

Kale, M.R. - Higher Sanskrit Grammar

Burrow, T. - The Sanskrit Language

महाबलेश्वरभट्टः - कारकम् समासः

Goyal, Dr.Preetiprabha - संस्कृतव्याकरणम्

वरदराजाचार्यः -लघुसिद्धान्तकौमुदी

Lei decker, Dr. Kurt I - Sanskrit: Essentials of grammar and
language

		प्र.प्रयो	प्र.वि.प्रयो.	धार.	ज्ञा.ग.
1	संस्कृतभाषायाः सामान्यनियमान् अवगच्छति	1,2	3	ज्ञा.	वा.
2	संस्कृतस्य अनुप्रयुक्तव्याकरणं जानाति	1	2	ज्ञा.	वा.
3	संस्कृतभाषाप्रयोगसामर्थ्यं सम्पादयति	2	5	ज्ञा.	वा.
4	संस्कृतभाषायाः वाक्यघटनां जानाति	1	4	ज्ञा.	वा.
5	पठनलेखनभाषणवाचन सामर्थ्यम् आर्जयति	2	5	प्रयो.	वा.

पिविवैएम् /एस् 10427 - संस्कृतवाङ्मये पर्यावरणविज्ञानम्

प्रयोजनानि

1. पर्यावरणविज्ञानं सम्पादयति
2. संस्कृतवाङ्मये पर्यावरणविज्ञानं लभते
3. पर्यावरणसमस्यां विमृशति
4. पञ्चभूतकल्पनां जानाति पर्यावरणसमस्यापरिहारं जानाति

विषयविभागः

प्रथमांशः पर्यावरणशास्त्रविकासस्य इतिहासः , पर्यावरणशास्त्रशाखाः , प्राचिनकाले
आधुनिककाले च पर्यावरणचिन्तनानि

द्वितीयांशः *Global Warming and Green House effect – Problems and
Solutions , Kyoto Summit Suggestion*

तृतीयांशः पर्यावरणधर्मः संस्कृतसाहित्येषु , पुराणेषु पर्यावरणचिन्ता

चतुर्थांशः *Holistic approach to environment – rivers, trees, mountains,
water Concept of Pañcamahāyajñā an integral approach to
ecological crisis Sanskrit literature and ecological readily – a
survey.*

Additional Reading :

1. M. Vannucci -Human Ecology in the Vedas;; D. K Print world (p) Ltd. New Delhi 110015. First published in India in 1999.
Reconstructing Indian history and culture no.19.
2. Dr. V. K. Umadevi -Science in Sanskrit;; Firstpublished 1995.
Printing and Design; Font Castle Ernakulam.
3. Dr. Nasrin -Environmental Education:
APH Publishing Corporation Darya Ganj, New Delhi- 1999
4. Jai Prakash and S.K. Sreevastava, Mohit -Environmental Problems,
Policies and Stategies, Publication, New Delhi – 1999.
5. Hinduism and Ecology- Seeds of Truth, Ranchor prime Cassell
Publishers Ltd, London – 1992.
6. Agarwal, S.K- 1992 Fundamental of Ecology, Ashish Publishing
House, New Delhi.
7. Begon/ Harpar/ Townsent, 1987, Ecology, Individuals, Population,
Oxford, Edinburgh, London.
8. Chaubey, B.B., 1970, Treatmentof Nature in the Rig-Veda, Vedic
Sahitya Sadan, Hosiapur. Hughes, J.D., 1975, Ecology in Ancient
civilizations, University of New Mexico Press, Aibuquerque.
9. Jha, V.N.(editor), 1991,Proceedings of the National Seminar on
Environmental Awareness in the Sanskrit literature, CASS, University
of Pune, Pune, India.

10. Kormody Edward, J., 1991, *Concept of Ecology*, 3rd edn., Prentice-Hall of India Private Limited., New Delhi-110001.
11. Negi S. S., 1991, *Environmental Degradation and crisis in India*, Indus Publishing Company New Delhi.
12. Saxena, A.B, 1986, *Environmental Education: Regional College Education (N.C.E.R.T.) Bhopal*.
13. Sharma, S.S., 1989, *Plants in Yajurveda*, K.S. RSS Deemed University, Tirupati.
14. Subuddhi, G.S., 1993, *Ecological conception in the Rig –Veda*, Ph.D. Thesis submitted to the Yadavpur University.
15. Vannucci, M. 1999, *Human Ecology in the Vedas*, D.K. Print World, New Delhi.
16. Vannucci, M. 1994c, *Ecological Readings in the Veda*, D.K. Print World, New Delhi.
17. Woodbury, A.M. 1954, *Principles of General Ecology* University of Utah, Mc Graw Hill Book Company, Toronto, New York.

	प्रयोजनानि	प्र.प्रयो	प्र.वि.प्रयो.	धार.	ज्ञा.ग.
1	पर्यावरणविज्ञानं सम्पादयति	1	3	ज्ञा.	परि.
2	संस्कृतवाङ्मये पर्यावरणविज्ञानं लभते	1	3	ज्ञा.	परि.
3	पर्यावरणसमस्यां विमृशति	1	3	अप.	परि.
4	पञ्चभूतकल्पनां जानाति	1	3	ज्ञा.	परि.
5	पर्यावरणसमस्यापरिहारं जानाति	1	3	ज्ञा.	परि.

पिविवैएम् / एस् 10428 - संस्कृतं पातञ्जलयोगशास्त्रञ्च

प्रयोजनानि :

1. संस्कृते प्राथमिकं परिज्ञानं सिध्यति
2. प्राचीनसंस्कृतग्रन्थशैलीं परिचिनोति
3. यमनियमज्ञानेन सद्यक्तित्वं वर्धते
4. योगसूत्राणि स्मरति
5. योगाभ्यासं जानाति

विषयविभागः -

प्रथमांशः - संस्कृतभाषापरिचयः (नाम-क्रिया-अव्ययपदानि, लघुवाक्यानि विभक्तयः)

द्वितीयांशः - अनुप्रयुक्तव्याकरणपरिचयः, लकाराः, विशेषणविशेष्यभावः, सप्तककाराः, सर्वनामशब्दाः, अजन्त-हलन्तशब्दाः, आत्मनेपद-परस्मैपदरूपाणि, कर्तरि-कर्मणि भावे प्रयोगाः।

तृतीयांशः - योगशास्त्रस्य परिचयः- योगप्रतिपादकग्रन्थानां परिचयः, साख्यदर्शनस्य सामान्यपरिचयः, समाधिपादसूत्राणि (पदच्छेदान्वयवृत्तिभावार्थसहितम्)।

चतुर्थांशः - साधनपादसूत्राणि (पदच्छेदान्वयवृत्तिभावार्थसहितम्)।

आधारग्रन्थाः -

योगस्य भाषा - (भागः १, २, ३, ४), संस्कृतसंवर्धनप्रतिष्ठानम्, देहली २०१७

अधिकविज्ञानार्थां ग्रन्थाः -

लघुसिद्धान्तकौमुदी।

पातञ्जलयोगसूत्रम्, भोजवृत्तिसहितम्।

संस्कृतम् स्वयं शिक्षणम् - राष्ट्रीयसंस्कृतसंस्थानम् नवदेहली।

पिविवैएम् / एस् 10429 - संस्कृतम् आयुर्वेदविज्ञानञ्च

प्रयोजनानि -

1. आयुर्वेदशास्त्रपरिचयं सम्पादयति
2. आयुर्वेदजीवनचर्यां पालयति
3. जीवनमूल्यानि अवगच्छति
4. शास्त्रान्तरज्ञानमार्जयति
5. पारिभाषिकशब्दानां स्वरूपं जानाति

विषयविभागः -

प्रथमांशः - संस्कृतभाषापरिचयः, नाम-क्रिया-अव्ययपदानि, लघुवाक्यानि विभक्तयः

द्वितीयांशः - सामान्यव्याकरणपरिचयः - लकाराः, विशेषणविशेष्यभावः, सप्तककाराः, सन्धिः,

कारकं, क्तप्रत्ययः, समासः, सर्वनामशब्दाः, अजन्त-हलन्तशब्दाः,

आत्मनेपदपरस्मैपदरूपाणि, तरप्तमबादयः प्रत्ययाः, कर्तरि-कर्मणि-भावे-प्रयोगाः

तृतीयांशः - आयुर्वेदस्य सामान्यपरिचयः - आयुर्वेदसुभाषितानि आयुर्वेदोपदेशेषु विधेयः परमादरः-

जीर्णे हितं मितं च अद्यात्, बालगृहोत्पत्तिः-गव्यात् शीतरं पयः- इत्येते पाठाः,

शीर्षकसम्बद्धश्लोकाश्च

चतुर्थांशः - अन्नस्वरूपविज्ञानीयम्, अथातोऽन्नरक्षा, मात्राशीतीयः, द्रव्यादिविज्ञानीयः - इत्येते पाठाः

ग्रन्थाः -

आयुर्वेदस्य भाषा - द्वितीयः भागः, संस्कृतसंवर्धनप्रतिष्ठाठानं, देहली २०१७

आयुर्वेदस्य भाषा - तृतीयः भागः, संस्कृतसंवर्धनप्रतिष्ठाठानं, देहली २०१७

अधिकपठनग्रन्थाः -

आयुर्वेदस्य भाषा - प्रथमः भागः, संस्कृतसंवर्धनप्रतिष्ठाठानं, देहली २०१७

अष्टाङ्गहृदयम् - द्वितीयो भागः।।

शुभम्